

Προς

Σύλλογος Ερημίτης Πλους
Σινιές, Κέρκυρα

Κέρκυρα, 11.09.2020

Αναδάσωση στο καμένο κομμάτι της περιοχής “Ερημίτης” - Άγιος Στέφανος Σινιών

Αγαπητά μέλη του Συλλόγου Ερημίτη Πλους,

ενημερωθήκαμε για τη φωτιά που ξέσπασε 16 Αυγούστου στο νοτιοανατολικό μέρος της περιοχής Ερημίτη. Συγκεκριμένα κάηκαν 160 στρέμματα, από τα οποία τα 140 είναι δασική έκταση. Σε αυτοψία στην περιοχή παρατηρήσαμε ότι το καμένο κομμάτι καλύπτονταν κυρίως από μακκία βλάστηση. Πρόκειται για αείφυλλη σκληρόφυλλη θαμνώδης βλάστηση με διάφορα είδη όπως η κουμαριά (*Arbutus unedo*), ο σχίνος (*Pistacia lentiscus*), η μυρτιά (*Myrtus communis*), το δενδρώδες ρείκι (*Erica arborea*), η αγριελιά (*Olea oleaster*), το φυλλίκι (*Phillyrea latifolia*), το πουρνάρι (*Quercus coccifera*), η αριά (*Quercus ilex*) κ.α. Αυτά τα είδη, όπως και τα περισσότερα είδη που συναντάμε σε περιοχές με μεσογειακό κλίμα, είναι προσαρμοσμένα στις πυρκαγιές και μάλιστα χρησιμοποιούν τη φωτιά ως μέσο αναγέννησης. Συγκεκριμένα έχουν αναπτύξει ειδικούς μηχανισμούς αντοχής στις φλόγες των δασικών πυρκαγιών. Μπορεί είτε να φέρουν καρπούς οι οποίοι σπάνε, ώστε να ευδοκιμήσει ο σπόρος, μόνο κάτω από υψηλές θερμοκρασίες είτε χημικές ενώσεις - καταστολείς της φύτευσης καταστρέφονται με τη φωτιά είτε τα φυτά αναγεννώνται με παραβλαστήματα (ριζοβλάστηση και πρεμνοβλάστηση) είτε το φως που φτάνει στο έδαφος μετά από μια πυρκαγιά ενεργοποιεί τη φύτευση είτε χημικές ενώσεις που παράγονται από το καμένο ξύλο προάγουν τη φύτευση κ.α.

Τα επόμενα τέσσερα με πέντε χρόνια θα ακολουθήσει μια διαδοχική φυσική αναγέννηση στην περιοχή, η οποία θα έχει τα ακόλουθα στάδια. Τον πρώτο χρόνο, μετά τις πρώτες βροχές, ενεργοποιούνται οι μύκητες και άλλοι σαπροφυτικοί οργανισμοί που έχουν σημαντικό ρόλο στην ισορροπία του κύκλου του άνθρακα και μετατρέπουν την καμμένη οργανική ύλη σε πολύτιμα ιχνοστοιχεία για τα φυτά. Αρχικά θα αναπτυχθούν τα φυτά που αναγεννώνται με παραβλαστήματα και η ποώδης βλάστηση, της οποίας οι σπόροι διασπείρονται κυρίως μέσω του αέρα, θα καλύπτει περίπου το 90% της περιοχής. Κατά το δεύτερο χρόνο θα κυριαρχεί ακόμη η ποώδης βλάστηση, αλλά θα ανακάμψει περισσότερο η θαμνώδης βλάστηση. Το τρίτο και τέταρτο χρόνο θα έχει αναπτυχθεί τόσο η θαμνώδης βλάστηση πλησιάζοντας το αρχικό της μέγεθος και η ποώδης βλάστηση θα βρίσκεται σε ύφεση. Από τον πέμπτο

χρόνο και μετά, μέσω της πολύτιμης συμβολής των μυκήτων, άλλων μικροοργανισμών, αλλά και των εντόμων, δε θα υπάρχουν πλέον σημάδια από τη φωτιά. Η συμβιωτική σχέση που αναπτύσσουν οι μύκητες με τα φυτά μιας περιοχής, όπως ο Ερημίτης, είναι πολύ σημαντική, διότι τα διοχετεύουν με ιχνοστοιχεία και νερό από το έδαφος, τα βοηθούν να έχουν μεγαλύτερη αντοχή στα παθογόνα, να αναβλαστάνουν σε σύντομο χρονικό διάστημα, βοηθούν στην απορρόφηση του αυξημένου ποσοστού ασβεστίου στο έδαφος ύστερα από όξινη βροχή και αποτελούν τροφή και καταφύγιο για τα αυγά και την εκκόλαψη ωφέλιμων εντόμων για τη ζωή και αναγέννηση του δάσους. Έτσι η φωτιά είναι απαραίτητη για τη διατήρηση της παραγωγικότητας στα μεσογειακού τύπου οικοσυστήματα και αυτό, διότι ρυθμίζει την ανακύκλωση και διαθεσιμότητα των θρεπτικών στοιχείων σε ένα οικοσύστημα φτωχό σε θρεπτικά. Οπότε, για τα περισσότερα αυτοφυή μεσογειακά είδη η πυρκαγιά αποτελεί ευκαιρία και όχι κίνδυνο. Βέβαια, αναφερόμαστε σε πυρκαγιές που έχουν φυσικά αίτια και όχι στις συχνότατες φωτιές ανθρωπογενούς προέλευσης. Ακόμα και στην περίπτωση, όμως, φωτιάς από ανθρωπογενή προέλευση, η φυσική αναγέννηση μπορεί να επιτευχθεί αν η καμμένη περιοχή μείνει ανέπαφη από περαιτέρω ανθρωπογενείς παρεμβάσεις για κάποια χρόνια.

Επιπλέον, σταδιακά όπως θα επανέρχεται η χλωρίδα της περιοχής, θα συμπληρώνεται και η πανίδα. Μιας και ο Ερημίτης αποτελεί στο σύνολό του μια άγρια φυσική περιοχή με πλούσια βιοποικιλότητα, διάφορα ζώα θα έρθουν στο αναγεννούμενο καμένο κομμάτι από τη γύρω περιοχή. Ο εμπλουτισμός των ειδών θα ακολουθήσει και μέσω της θάλασσας, λόγω της κοντινής απόστασης 2 χιλιομέτρων με την ηπειρώτικη χώρα και συγκεκριμένα με το Εθνικό Πάρκο του Βουθρωτού στην Αλβανία. Πολλά είδη, κυρίως θηλαστικά, είναι πολύ καλοί κολυμβητές. Μάλιστα, ένα μεγάλο μέρος της πανίδας του Ερημίτη αποτελούν τα πτηνά και τα ιπτάμενα έντομα, τα οποία μπορούν να διανύσουν πολύ μεγάλες αποστάσεις και να επανοικίσουν την περιοχή σύντομα, ερχόμενα και από τις υπόλοιπες γειτονικές φυσικές περιοχές του νησιού.

Μια τεχνητή αναδάσωση στην περιοχή αυτή θα είχε αρνητικές επιπτώσεις, λόγω της αλλαγής χλωρίδας, πολλές από τις οποίες δεν είναι καν προβλέψιμες. Οποιαδήποτε προσπάθεια εισαγωγής νέων ειδών που δε διαθέτουν τους μηχανισμούς προσαρμογής στη φωτιά πρέπει να θεωρείται εκ προοιμίου αποτυχημένη, δεδομένου ότι η φωτιά στις ξηροθερμικές κλιματικές συνθήκες δεν μπορεί να αποφευχθεί. Ακόμα και αν χρησιμοποιηθούν είδη που υπάρχουν στην περιοχή, το πιθανότερο είναι ότι δεν θα χρησιμοποιηθεί φυτευτικό υλικό που προήλθε από την Κέρκυρα ή την απέναντι ακτή, με κίνδυνο έτσι εισαγωγής ξενικών γονότυπων, λιγότερο προσαρμοσμένων στις τοπικές συνθήκες και με κίνδυνο γενετικής επιμόλυνσης, αλλά και εισαγωγής νέων ασθενειών στον αυτόχθονο πληθυσμό, καταστρέφοντας ταυτόχρονα και την μοναδική βιοποικιλότητα των μανιταριών της περιοχής. Επίσης, κατά τη διάρκεια μιας τεχνητής αναδάσωσης, η δημιουργία προσβάσεων και εκσκαφών για φύτευση λειτουργεί αρνητικά προς τη φυσική αναγέννηση της βλάστησης, η οποία είναι πολύ πιο σύντομη και πετυχημένη. Έστω και μικρής κλίμακας τέτοιες εργασίες, ζημιώνουν συχνά το ριζικό σύστημα ή τα

παραβλαστήματα φυτών που θα αναγεννιούνταν μόνα τους, καταστρέφουν σπόρους που περιμένουν να βλαστήσουν και κυρίως διαταράσσουν την ανάπτυξη των μυκήτων στο έδαφος. Επιπλέον μια τεχνητή αναδάσωση σε μια τέτοια βραχύδη ξηροθερμική περιοχή δεν έχει μεγάλα ποσοστά επιτυχίας και χρειάζεται τακτική φροντίδα κατά τα πρώτα έτη.

Οπότε, μια τεχνητή αναδάσωση στον Ερημίτη κρίνεται μη επιθυμητή, καθώς χωρίς παρέμβαση αυτά τα είδη σύντομα θα καλύψουν από μόνα τους ξανά την καμένη έκταση. Η μόνη επιστημονικά αποδεκτή αποκατάσταση της καμένης περιοχής στον Ερημίτη είναι η φυσική αναγέννηση. Μόνο έτσι θα μπορέσει η περιοχή να ανακάμψει πλήρως και να συνεχίσει να προσφέρει ποικίλες οικοσυστημικές υπηρεσίες στους κατοίκους της γύρω περιοχής αλλά και σε όλη την Κέρκυρα.

Με εκτίμηση,

Ευγενία Βιτουλαδίτη, Τεχνολόγος Γεωπόνος
Γιάννης Γαστεράτος, MSc Δασολόγος – Περιβαλλοντολόγος
Έλενα Παπαδοπούλου, MSc Βιολόγος – Περιβαλλοντολόγος

Ενδεικτική βιβλιογραφία:

- Αθανασίου, Ζ.Θ. (2010) . Μανιτάρια -Οδηγός αναγνώρισης για 642είδη. Εκδόσεις Ψύχαλου , Αθήνα
- Κωνσταντινίδης, Γ. (2014) . Μανιτάρια - Φωτογραφικός οδηγός μανιταροσυλλέκτη, 2η έκδοση. Ηλίανθος Α.Β.Ε.Ε., Γρεβενά
- Κωνσταντινίδης, Π. & Σ. Γκατζογιάννης (2001). Επιλογή Δασικών Ειδών για Αναδασώσεις σε Πυρόπληκτες Περιοχές. Ινστιτούτο Δασικών Ερευνών – ΕΘ.Ι.ΑΓ.Ε., Θεσσαλονίκη
- Λεβίζου, Ε. & Α. Κυπαρίσσης (2011). Οικοφυσιολογία Μεσογειακών Φυτών. Πανεπιστημιακό Τυπογραφείο Ιωαννίνων, Ιωάννινα